

Det hele handler om skills

Murere, der har skarpe kompetencer, har også gode job- og lønvilkår, opsummerer afgående uddannelseskonsulent Erik Fog Larsen sit mangeårige virke i murerfagets tjeneste

Mureren

Medlemsblad for Landsklubben for murere, stenhuggere og stukkatørsvende samt Murerarbejdsmændenes landsbrancheklub.

Nr. 2/2022 • 28. årgang • april 2022

er et fagblad for Landsklubben for murere, stenhuggere og stukkatører samt Murerarbejdsrådernes Landsbrancheklub.

Bladet udgives seks gange årligt. Næste nummer udkommer i juni 2022. Sidste frist for indlevering af stof til næste nummer er den 20. maj.

Stof der ønskes optaget i Mureren skal sendes til: Fagsagen
– Den faglige PR-service
Alleen 7 A, 4180 Sorø
Tlf. 22 995 375
soren@fagsagen.dk

Stof der indsendes til bladet skal være forsynet med afsendernavn og adresse.

Redaktion
Morten Rasmussen
(ansvarshavende)
Søren Dam Nielsen

Tekst
Fagsagen
Tlf. 22 995 375

Layout
Michael Blomsterberg,
Fingerprint reklame
www.fingerprint.dk
Tlf. 23 838 420

Tryk
Jørn Thomsen Elbo, Kolding

ISSN 1395-9980
ISSN 2446-4023
(elektronisk udgave)

Mureren er FSC-certificeret og SvaneMærket.

Følg med på murerfagets egen hjemmeside:
www.3f-murer.dk

Find murerfaget på facebook

Søg på: @murerne

Varme vinde blæser over Sydhavsøerne

Femern-effekten med mere har gjort Lolland-Falster til et smørhul for murersvende

Af Bjarne Jensen, næstformand, 3F Lolland

På Lolland – Falster er der fuld fart på kedlerne, der er godt gang i både store og små opgaver. Af store opgaver har vi flere store projekter med lejeboliger hvor der er meget godt murerarbejde i. Vi har også et stort skolebyggeri. Her er der ikke så meget murerarbejde,

men til gengæld er det et grønt byggeri i forhold, at det er CO₂-neutralt.

Mange tusinde sten

Nykøbing F. Sygehus er også i gang med en stor udvidelse med en lang byggeperiode over fem år med mange tusinde sten i, så her er der rig mulighed for at lægge sten.

Store udstykninger

I forhold til parcelhusbyggeri er her også rigtig mange store udstykninger, hvor der bygges hele tiden.

Femern-effekten

Med hensyn til erhvervsbyggeri er der også meget i gang, og her er det nok effekten af vores store Femern-projekt, der giver de mange virksomhedsejere blod på tanden, og der er også flere af de store kæder, som bygger.

Friske kræfter i klubben

I vores murerklub går det også godt. Vi har fået valgt lidt unge kræfter ind i bestyrelsen, så der kan komme et frisk pust ind, og der kan komme nye tanker

på bordet. Vi laver i samarbejde med de andre byggeklubber i afdelingen forskellige aktiviteter, samt selvfølgelig også vores OK23, som vi prøver at få ind under huden på vores svende og lærlinge.

Større hold end før

På vores erhvervsskole går det rigtig godt. Vi vil i de kommende år få en del større hold, end vi har set tidligere i vores område, hvor det har været meget normalt i de seneste ti år, at vi har haft hold på mellem fem og ti. Nu ser det heldigvis ud, som om vi får hold på 13-18, så det vil betyde at vi kan tilbyde vores lokale murermestre svende.

”Nu ser det heldigvis ud, som om vi får hold på 13-18, så det vil betyde at vi kan tilbyde vores lokale murermestre svende”

Bjarne Jensen, 3F Lolland

For lige nu har vi ingen ledige. Det er dejligt, at de unge kan se en fremtid i murerfaget. Jeg vil også tilføje, at vores organiseringsprocent for vores lærlinge er på 85-90, så det er også tilfredsstillende.

Så konklusionen er, at det går rigtig godt på Sydhavsøerne.

Mureren **SNAP**

Prøv Mureren SNAP

**- Nyheder for
murere - nemt og
hurtigt**

- Du får flere billeder, end vi har plads til i Fagbladet Mureren
- Vi giver dig budskaberne fra artiklerne i Mureren med ganske få ord
- Indimellem får du en video
- Du kan dele indholdet på de sociale medier - men du behøver ikke have en profil nogen steder. Alt, du skal bruge, er din indbakke.

Få **MUREREN SNAP** her til
din indbakke

Her sidder sliddet

SÆT I GANG: Nyt videnskatalog åbner mulighed for målrettet forebyggelse af nedslidning

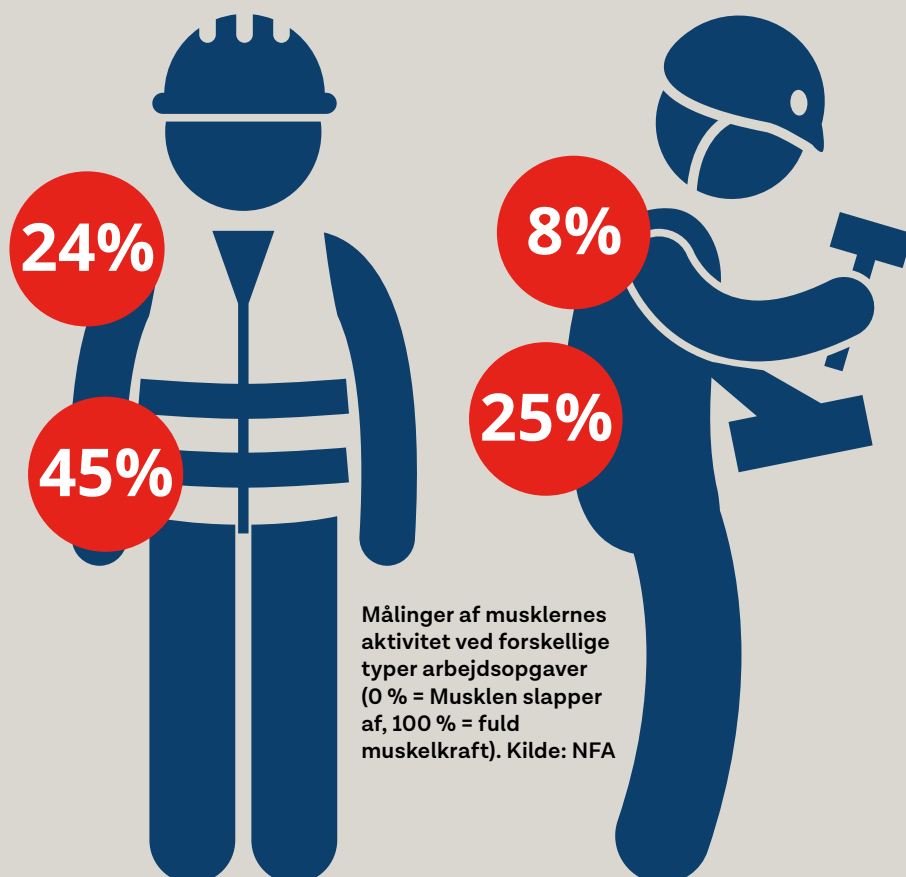
I et nyt videnskatalog kan sjak og mester nu ved selvsyn konstatere, at kroppen er på hårdt arbejde, når man udfører opgaver som murer. Eksempelvis stiger belastningen betydeligt fra opmuring i hoftehøjde til opmuring i skulderhøjde.

Når man har fælles, dokumenteret viden om arbejdsopgaver, der belaster, kan man forhåbentlig nemmere blive enige om at sætte ind med passende hjælpemidler.

Det er Det nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø (NFA), der har lavet videnskataloget på baggrund af konkrete feltstudier af mureres og betoneres arbejdsrutiner.

Kun skuldre og ryg

Undersøgelsen fra NFA begrænser sig til at dokumentere belastninger i skulderled og lænderyg. Derfor får man naturligvis ikke det fulde billede af de belastninger, kroppen bliver udsat for under murerarbejde. Men undersøgelsen viser, at belastningerne er reelle og er en god anledning til at igangsætte en systematisk indsats for at minimere det hårde slid.

Fabrik sendte forvirrende signaler om epoxy

Utryg murer fik Lind & Risør til at droppe epoxy i vådrumsfuger

Epoxy-fuger i vådrum har i to-tre år været et populært tilvalg blandt købere af Lind & Risørs boliger. Det skyldes, at epoxy-fugerne har ry for at være slidstærke, farvefaste og syrer resistente. Men fremover vil kunderne ikke kunne tilvælge epoxy-fuger. Dertil har Lind & Risør oplevet for stor usikkerhed om, hvilke helbredsmæssige konsekvenser

det kan have for medarbejderne at lægge fugerne.

Epoxy er almindeligt

Epoxy er i dag et så almindeligt produkt, at man som privatperson kan hive det ned fra hylderne i ethvert velassorteret byggemarked. For mange typer epoxy kræves der ikke anden sikkerhed end god udluftning.

Det var med denne begrænsede risikoprofil som udgangspunkt, at Lind & Risør besluttede at tage epoxy i brug for to-tre år siden.

Gik langt uden om

Murer Santo Vilhelm Børsting forsøgte fra begyndelsen at gå langt uden om at arbejde med epoxy. Han var som udgangspunkt ikke tryk ved produktet. Men da han på et tidspunkt blev bedt om at lægge fliser i et hus, hvor fugen skulle være af epoxy, var der ingen vej uden om.

- Så måtte jeg jo gøre det, siger Santo Børsting.

- Men jeg ville have alt på det rene. Epoxyen kunne jo være både kræft- og astmafremkaldende. I mit tilfælde var den i hvert fald angstfremkaldende, griner Santo Børsting.

Efter at have konsulteret både Byggeriets Arbejds miljøbus (Bambus) og Lind & Risørs sikkerhedskordinator Bjarne Funder, endte Santo Børsting med at sige fra.

- Jeg syntes simpelthen ikke, der var styr nok på det.

Friskluftsværn påkrævet

Den epoxy, Santo Børsting skulle bruge, havde Lind & Risør valgt ud fra, at virksomheden havde fået oplyst, at den skulle være én af de mindst giftige på markedet. Santo Børsting skulle kunne arbejde sikkert med epoxyen ved bare at sørge for god udluftning. Men da Santo

Santo Børsting bruger cementmørtel i Jyllinge, hvor Lind & Risør er ved at bygge 71 række-kædehuse.

Børsting gik sikkerhedsdatabladet igennem, fremgik det, at man skulle benytte friskluftsværn under arbejdet med epoxyen.

Fejl i sikkerhedsdatablad

Friskluftsværn burde ellers ikke være nødvendigt ved et så ugiftigt produkt. Så Santo Børsting fik sikkerhedskoordinator Bjarne Funder til at kontakte både importør og producent for at høre, hvad der var op og ned. Fabrikken i Italien meddelte, at der var en fejl i sikkerhedsdatabladet.

Hokus-pokus

I mellemtiden havde Santo Børsting haft travlt med at trawle søgninger på nettet igennem, og havde fundet frem til flere varianter af sikkerhedsdatablade for epoxyen. Efter dialog frem og tilbage over længere tid med flere parter modtog Lind & Risør et nyt sikkerhedsdatablad, hvor det nu fremgik, at friskluftsværn ikke er nødvendigt.

- Hokus-pokus var det lavet om. Det går jo ikke. Man skal kunne stole på sikkerhedsdatablade, siger Bjarne Funder.

- Og det kan man jo ikke. Folk er blevet dårlige af at arbejde med epoxyen, tilføjer Santo Børsting.

Besluttede at droppe epoxy

Usikkerheden om, hvad man kunne regne med og Santo Børstings utryghed ved epoxyen fik bægeret til at flyde over. Lind & Risør besluttede at stoppe brugen af epoxy, indtil der er

vished for, at produktet er sikkert at arbejde med - også uden at samtlige medarbejdere skal gå med friskluftsværn.

- Hvis der er utryghed, så hellere slå en streg i sandet. Vi vil gerne fremstå som et seriøst firma, der værner om vores medarbejdere, siger byggechef i Lind & Risør, Jens Møller.

Tag sikkerheden seriøst

Santo Børsting er glad:

- Man skulle bare have holdt sig til cementfugen fra starten af.

Han tror ikke meget på epoxy - heller ikke den type, der bare kræver god udluftning.

- Det er ligegyldigt, hvor meget cirkulation, der er, når man ligger med næsen nede i hjørnet i en lille bruseniche, siger han.

Santo Børsting kan godt være bekymret på vegne af kollegerne i resten af landet:

- Der er mange, som laver epoxy-fuger.

Jeg tror, der er mange ude i det danske land, som måske skulle tage sikkerheden lidt mere seriøst, siger han.

Tilbage til trykningen: Santo Børsting murer igen fuger i cement.

VI STILLER OS OGSÅ KRITISKE OVER FOR AT BRUGE EPOXY

Man bør kun bruge epoxy i aggressive miljøer, siger talsmand fra murerens arbejdsmiljøudvalg

- Vådrum i private hjem er hverken en svømmehal eller en svinesti. Det er overdimensioneret at benytte epoxy i de tilfælde. Man bør kun benytte epoxy i aggressive miljøer, ellers vil vi fraråde det, siger David Jennow, som er en del af epoxy-teamet i murerens arbejdsmiljøudvalg. Han peger på flere gode grunde til at fuger uden at bruge epoxy:

- Hvis virkninger følger reglerne, skal der bl.a. foreligge en kemisk risikovurdering af arbejdsprocessen og medarbejderne skal trænes i at arbejde sikkert. Det er for omstændeligt.
- Der har været for mange fortilfælde (fx pcb og asbest), hvor vi har brugt midler uden at kende langtidseffekterne.

Lolland-Falster:

NU TO ÅR

I HØJT GEAR

Lolland-Falster var en del af den rådne banan, men er nu ved at forvandle sig til et lunt smørhul ifølge Bjarne Jensen, 3F Lolland

Den rådne banan var et udtryk, der dækkede stilstanden og tilbagegangen i den bananformede del af Danmark startende på toppen af Vestjylland, strækkende sig sydpå langs vestkysten og så rundt til venstre i en bananbue inkluderende det sydligste Danmark inklusive Lolland-Falster.

På Lolland-Falster er det i dag længe siden, de har hørt det udtryk, fortæller Bjarne Jensen, travl næstformand og mureransvarlig i 3F Lolland.

- Efter at Femern-byggeriet rigtigt kom fra start, har det rykket virkelig

meget med. Vi har haft to år i højt gear, fortæller Bjarne Jensen.

- Før flygtede folk herfra. Nu flytter de hertil. Hvis der er murere derude, der går og keder sig, så skal I bare flytte til Lolland-Falster. Vi har masser af arbejde, siger Bjarne Jensen med åbne arme.

Glad mand

Murermestre kontakter ham på jævnlig basis for at forhøre sig, om der skulle være en ledig murer. Men det er ikke nemt at finde nogen.

- Vi er i nul, som Bjarne Jensen siger. Alle mand er aktive ved

murbaljen. Og murerklubben har vokseværk. I nogle år var normalen 180 klubmedlemmer. Nu er der 300, alle inklusive. Nogle kommer udefra. Andre vender tilbage til faget.

Desuden tegner det også til mere fyldige murerårgange på murer-skolen i Nykøbing i de kommende år. Bjarne Jensen er en glad mand.

Femern trækker

Femern-forbindelsen er ikke til at komme uden om som forklaring på murerens jobklondyke. Til tunnelen i sig selv anslår man, at der

"Hvis der er murere derude, der går og keder sig, så skal I bare flytte til Lolland-Falster. Vi har masser af arbejde"

Bjarne Jensen, 3F Lolland

Den enorme arbejdshavn ved Rødbyhavn, hvorfra man skal sejle råmaterialer som sten, sand, grus og stål direkte til byggepladsen. Derved sparer man en omfattende og tung transport med lastbiler. Foto: Femern A/S.

skal bruges 42.000 årsværk i medarbejdere. Lige nu er 1.200 fortrinsvis polske arbejdere beskæftiget ved Femern-byggeriet. Det er kun begyndelsen. Flere store hotelbyggerier er eller kommer snart i gang i Rødbyhavn.

- Så har vi en stor renovering i Saksøbing på trapperne. Vi har et sygehusprojekt til lige ved en mia. kr., som vil give masser af murerarbejde. Der bliver bygget en kæmpe skole ved Nykøbing Falster. Vi har mange nye virksomheder, som rykker ind ved den såkaldte afkørsel 48. Mange parcelhusområder er i rivende udvikling. Og så er der sommerhusene, ikke at forglemme. Der er virkelig run på, fortæller Bjarne Jensen.

- De kloge folk siger, at vi bliver et mekka i krydsfeltet mellem Stockholm og Milano.

Fliser i tunnellen

Åh jo, tunnellen får også brug for en murer eller to, tegner det til. Om de bliver danske er en anden sag. Den 18 km lange tunnel skal beklædes med fliser. 2,2 mio. m² fliser. Status på Femern er, at den kunstige ø ud til nedkørslen til tunnellen er lavet. Der går endnu

nogle år, før murere kan begynde at sætte fliser op.

Stor 3F-investering

Som alt andet arbejde skal flisearbejdet udføres på overenskomst. Bjarne Jensen har insisteret på, at 3F Lolland skulle investere en stor sum penge i at sikre ordentlige arbejdsvilkår under tunnelbyggeriet. Selv om det gigantiske Femern-projekt kan synes uoverskueligt for lille 3F Lolland, så skal afdelingen være til stede, mener Bjarne Jensen:

- Det bliver ikke i min levetid, at vi kaster håndklædet i ringen.

Fagforeninger er på plads

På BAT-Kartellets Femern-kontor ikke langt fra strandkanten og lige over for et stort indkvarteringsområde for de første mange gæstearbejdere, får to faglige sekretærer ansat af 3F Lolland derfor deres daglige gang sammen med to konsulenter fra 3F's indsats for ordnede forhold på store byggerier samt fem såkaldte "organisere", som skal hverve medlemmer.

- Vi investerer halvanden mio. kr. i Femern, og det koster også ressourcer i afdelingen. Men vi håber selvfølgelig at pengene tjener sig selv hjem i løbet af nogle år, siger Bjarne Jensen.

Nu sker alting

Efter svensk ønske begyndte Danmark allerede efter aftalen om Øresundsbroen var lavet i 1990'erne at undersøge mulighederne for en Femern-forbindelse. I 2008 blev de danske og tyske transportministre enige om en forbindelse. I 2020 kom anlægsarbejdet endelig i gang. Bjarne Jensen har ventet og ventet. Nu sker alting på én gang.

- Og vi har ikke engang taget hul på den pulje til renovering, regeringen vedtog i 2020.

- Der er simpelthen bare gang i det hele. Vi har da haft aktiviteter før. Men det her er toppen. Det er sgu en spændende tid at være på Lolland-Falster i.

Fagbevægelsen er allerede langt med at sikre lønninger og arbejdsvilkår efter danske standarder på Femern-projektet. Her er det fagforeningskontoret ved Femern med elementfabrikken i baggrunden til højre.

Forårshilsen til alle murersvende

I blændende sol fremsatte fire garvede murersvende en vifte af krav til OK23, som tilsammen vil være til fordel for en bred skare af murere

Der er nok at lave for en murer i disse dage. Alligevel går et murersjak på fire og sætter multiplader op til 28 boliger og et fælleshus i Maribo. Det skal ende som et seniorbofællesskab.

- Det er første gang, vi laver multiplader. Ellers plejer mester at sælge dem fra. Men så får han heller ikke noget brok, når murermålene ikke passer, griner de.

Bagefter skal de selvfølgelig mure husene op. Lønner klager de ikke over. Ledighed er sådan noget, man knap kan huske.

- Nej, det drejer sig hele tiden om: Kan vi skaffe nogle flere murere, lyder det fra sjakket.

I dét lys ser vi frem mod OK23. Hvilke krav synes de er relevante?

- Fremadrettet skal vi prøve at få noget mere på SH-kontoen og pension, mener Lars Dahl Frandsen.

- Så vil man selv få noget ud af det, så det tror jeg, de fleste kolleger ville vælge, tilføjer han.

Lærling i Bo-Hus Kristian Nielsen bliver mindet om, at han skal holde øje med den "særlige opsparing" - en pensionsopsparing som blev indført ved OK20.

Fra venstre: Boye Hansen, Claus Meng, Claus Møller og Lars Dahl Frandsen.

Dét siger han, fordi han også går ind for at gentage kravet om det såkaldte "løft i bunden", som fyldte meget ved OK20 - uden dog at blive til noget. Et løft i bunden kan være at sætte minimallønnen op. Noget, som danske murere ikke vil kunne mærke på egen formue. Alligevel er det en god idé:

- Et løft i bunden er en god idé, fordi det kan medvirke til, at vi kan undgå platugler i branchen, forklarer Lars Dahl Frandsen.

- Kædeansvar er også en vigtig ting, tilføjer han.

Kollega Boye Hansen foreslår fuld løn under sygdom samt en stigning på akkordtimefortjeningen. Såvel pension som løn under sygdom er ømme punkter, hvor murerfaget er noget bagefter andre brancher, drøfter sjakket indbyrdes.

Ok-møderne er i fuld gang

Frist for indsendelse af krav til OK23 er 3. september.

Mester lover og lover, men vi går ikke så meget på akkord, siger Tobias Valentin Lack.

KIG PÅ KØREPENGENE

Lige nu skal murerne Tobias Valentin Lack og Kenneth Olsen ikke rejse for at arbejde. Men når de skal, og det er tit, nager det dem, at de selv skal betale for de første 35 kilometer.

- Kørepenge kan jo altid forhandles, og da vi for ikke så længe siden arbejdede i Virum, sagde vi: Kørepenge, det skal vi have, fortæller Kenneth Olsen.

Murer Kenneth Olsen er ikke begejstret for, at han selv skal betale de første 35 km til arbejdsstedet.

Men det gjorde ikke noget, hvis overenskomsten blev strammet op, hvad kørepenge angår.

De to murersvende er i øjeblikket på en aftale, hvor de er lejet ud til firmaet Sv. Iversen, der har en skredet tidsplan. De hjælper med at bygge en udvidelse til institutionen Koføedsminde i Rødbyhavn - et bo- og naboskab, hvortil de skal levere: Bagmure og indervægge i letbeton, opmuring, tag, flisearbejde. Bagefter venter der flisearbejde på selve Koføedsminde. De har nok at lave.

Et forsøg på at fyre op under en debat om "et løft af bunden" mislykkes:

- Jeg har ikke tænkt meget over det, siger Tobias Valentin Lack.

- Det har jeg heller ikke istemmer Kenneth Olsen.

- Jeg tænker kun på at få mere i løn, tilføjer Tobias Valentin Lack.

Forhandling giver penge

- Der er ikke så mange penge i overenskomsten i forhold til det, vi kan forhandle selv, mener murerformand i Sv. Iversen og "nok mest på folkens side" Brian Strauss. Han tror, at murerne i Sv. Iversens nystartede murerafdeling i det store og hele er tilfredse med deres vilkår. Og er især optaget af de opstartsvanskeligheder, man som murer møder i firmaet:

- Vi har ikke det værktøj, der skal til. Vi har ikke en el-stenvogn. Det skal vi have. Man er nødt til at følge med. Og så har vi den pisøse, siger han og peger over på en minilæsser, som gør det ud for en teleskoplæsser.

Højere pension

Trukket tilbage på OK23-sporet bemærker Brian Olsen, at pensionen godt kunne tåle et nøk opad:

- Jeg kender et firma i København, hvor de er på 16 procent i pension, oplyser han. Resten af murerne må godt følge trop.

Murerformand Brian Olsen så gerne pensionssatsen sat i vejret.

Vi skrev bare “skæring til gavl”

At arbejde på akkord er vejen frem - men man skal lære at få de vigtige detaljer godt og grundigt beskrevet, siger Lars Pedersen, 30-årig murer fra Skive

Det er ikke bare at skrive ned, hvad man går og laver. Man skal sørge for at få det skrevet ned på den rigtige måde, opsummerer murer Lars Pedersen sin vigtigste erkendelse efter en uge på branchekursus på Langsøhus.

Snød sig selv

Han og makkeren har i de seneste seks år arbejdet på akkord på Sjælland. På en sag i Tåstrup snød de sig selv for en god del ekstra cifre på bankkontoen.

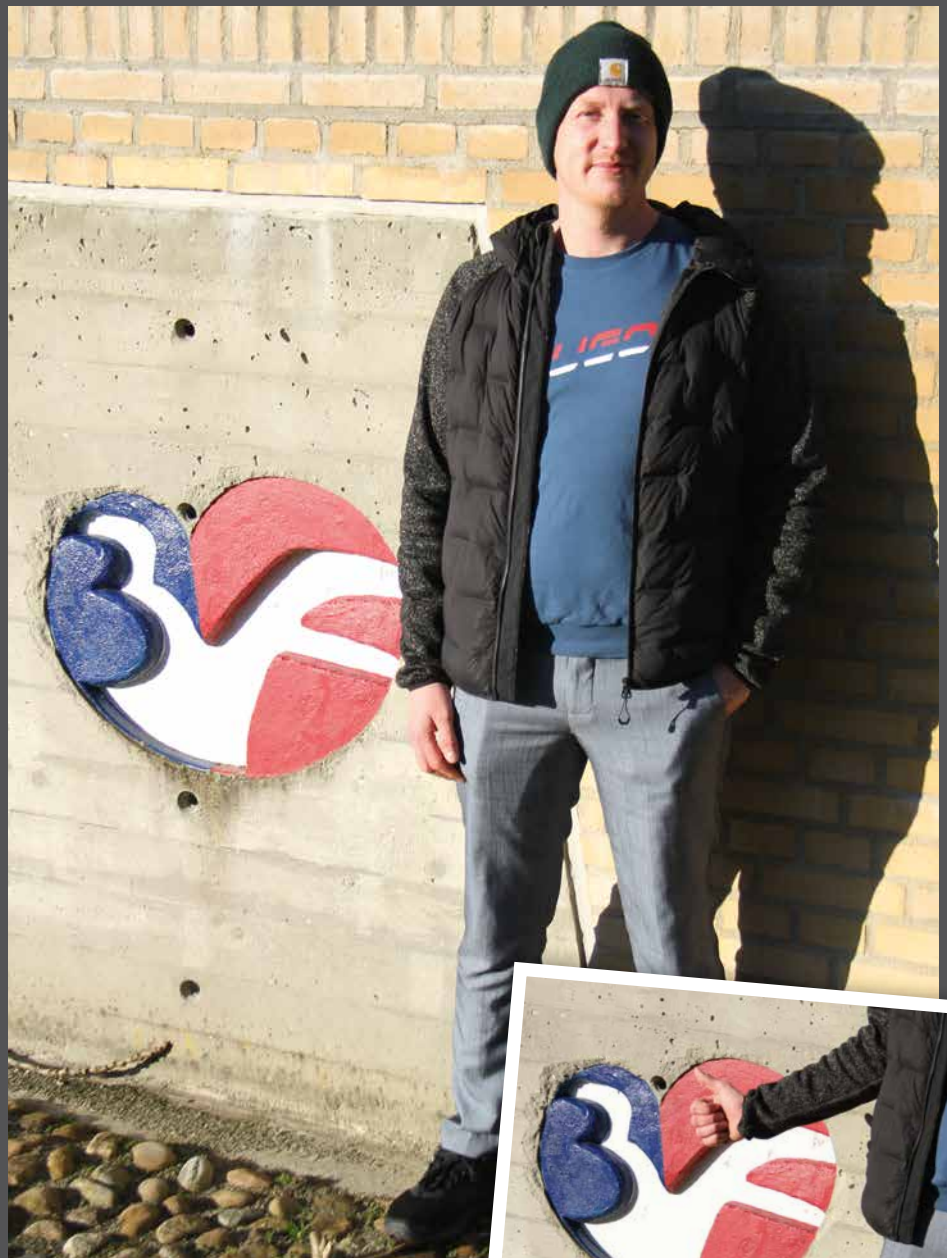
- Vi skulle skære sten til en gavl. Vi havde bare skrevet “skæring af sten til gavl”. Det fremgik ikke, at stenene både var skrånede og skåret bagtil, fortæller Lars Pedersen. Det kostede. Men Lars Pedersen tøver ikke med at kalde akkordarbejde “vejen frem”.

- Du får for, hvad du har lavet. Hvis du laver mere, tjener du mere. Hvorfor skal mester tjene pengene, siger han.

Vigtigt kursus

Branchekurset i uge 4 er faldet på et tørt sted, erkender Lars Pedersen blankt. Han og makkeren har haft en fast kutyme for, hvordan de aftalte pris med mester. Og har aldrig fået det hele med.

- Vi har fået en fast pris pr. sten. Plus ekstraarbejde, men hvad det angår, har vi skudt i blinde, siger Lars Pedersen.

- Du har gået og snydt dig selv, i og med at du ikke har været på akkordkursus, tilføjer han.

Gik glip af akkordfortjeneste

Heller ikke på deres nuværende opgave for HP Byg i Kolding har makkerparret udfyldt sedler godt nok.

- Vi har eksempelvis kun skrevet dagløn for én mand for offentlig vejtransport med teleskoplæsser. Vi kan rent faktisk få akkordfortjeneste for to mand for den opgave, oplyser Lars Pedersen.

Fællesakkorder er en fordel

Skal man så som makkerpar gå efter bedst mulige aftale gældende for sig

På akkorder er 3F virkeligt stærke. Lars Pedersen har tidligere været gul og på timeløn, og roser 3F for at være helt fremme, når det gælder akkorder og god indtjening.

selv og hinanden? Eller kan fællesakkorden noget?

På den aktuelle byggeplads i Kolding er Lars Pedersen efterhånden kommet til den konklusion, at fællesakkorder på store byggepladser er en fordel:

- Der er et sjak, som modarbejder os. De stiller sten i vejen og blokerer adgangsveje. Dét sjak er bare lige-glade, bemærker Lars Pedersen.

Skal på akkord, når børnene bliver større

Murer Henrik Grønkjær har taget akkordkursus for at være forberedt til igen at arbejde på akkord

Med små børn i huset vil 32-årige Henrik Grønkjær fra Mors ikke fare land og rige rundt for at få fyldt skattekisten helt op. Alligevel har han været på akkordkursus på Langsøhus i uge 4.

- Akkorder er fremtiden. Man skal have løn efter sine kvalifikationer, fastslår Henrik Grønkjær.

- Tidligere kørte jeg til Viborg på store akkorder. I øjeblikket arbejder jeg på aftalepriser på 32 andelsboliger i Roslev. Men firmaet saver ikke folk over, understreger han.

Mens børnene er små benytter Henrik Grønkjær akkordpausen til at lære mere om, hvordan man bedst laver en akkordaftale. Så er

han klar den dag, børnene er blevet en smule større.

- Når man har taget kurset, så har man altid muligheden for at vælge akkord, siger Henrik Grønkjær.

Da han tidligere arbejdede på akkord i et stort firma, syntes han akkordsystemet var svært at få til at falde helt på plads forståelsesmæssigt. Han havde stor respekt for akkordaftaler.

- Ved store akkorder kan man tydeligt mærke, at hvis du sætter én forkert underskrift, så kan du sidde i saksen. Derfor kunne jeg godt tænke mig at få et mere dybdegående og bredere indblik, siger Henrik Grønkjær.

Her kan du lære om akkord

BRANCHEUGE

Der er hvert år kursus på Langsøhus i Silkeborg i uge 4 + 47

BYGGGRUPPENS AKKORD- UDDANNELSE

Starter hvert år i uge 9

LOKALE 3F-AFDELINGERS AKKORDKURSER

- Det vigtigste er ordentlighed. At få gjort det rigtigt. At have styr på sine papirer og sine lønkrav, bl.a. at få skrevet, hvad der helt konkret menes med de enkelte opgaver, man skal udføre.

Henrik Grønkjær er klar til akkord efter ophold på Langsøhus. Han venter med at skrue helt op for blusset og rejse efter store byggepladser til børnene er blevet større.

Naver: Tomle, vandre, mure over hele Europa - dét er frihed

Med murerløjet i vadsækken tomle og vandrer Jens Breinholt sig gennem Europa og indsamler uvurderlige erfaringer om at være fri og at arbejde som murer.

I nu godt halvandet år har den 23-årige murer Jens Breinholt levet som naver. Vi har i den anledning bedt Jens Breinholt sende os rejseberetninger. Vi har modtaget

et brev og en videohilsen. Herunder har vi lavet et sammendrag af Jens Breinholts fortællinger fra naverlivet.

Januar 2022, Gdansk, Polen

Kære murerkollegaer i Danmark!

Mit navn er Jens, og jeg er aktivt rejsende på valsen. At drage på valsen er en gammel håndværks-tradition, hvor du i minimum tre år og en dag skal rejse. Vi rejser i traditionelt navertøj: Skjorte, vest og bukser i hvid, hvilket indikerer, at vi er murere. Derudover har vi en jakke og en hat. Med os har vi en traditionel oppakning: Arbejdstøj, sovepose og skiftetøj. Samt et hav af lommer i jakken, hvor man kan have en tandbørste og andre fornødenheder.

Vi rejser for at være frie mennesker, lære nye kulturer at kende og lære mere om vores håndværk. Vi rejser uden telefon for frihedens skyld og tomle eller går fra

sted til sted. Det har været min virkelighed de sidste halvandet år, der har budt på ti forskellige arbejdsgivere - primært i Tyskland grundet corona.

Jeg er lige nu i Polen og afslutter mit arbejde i slutningen af februar. Jeg har lavet et par badeværelser til kulkraftet i Gdansk.

Alle kigger mærkeligt på dig, når du kommer som dansker og vil arbejde i Polen og tænker: Han må være tosset, men med det sagt er alle mine kollegaer meget flinke.

Det er kun min chef, der snakker engelsk, men man kommer jo også langt med fagter og et bredt smil.

Det firma, jeg arbejder for, er nok et af de mest frie firmaer,

man kan finde, og er heller ikke normalen i Polen. Det gør også, at lønnen er lavere end i andre firmaer. Vi bestemmer stort set selv, hvor længe vi vil arbejde, og har en times betalt pause hver dag. Dagene bliver dog gerne lange her, da lønnen ikke matcher prisen på leveomkostninger.

Når du har tjent nogle penge kan du rejse. Det kan godt være hårdt, da du aldrig ved noget som helst, men det er også det, der samtidig gør det fedt. Når du rejser, så kan du stå op om morgenen - og du ved ikke noget. Du stiller dig ud på vejen og tomle. Du ved ikke, hvornår næste bil stopper. Du ved ikke, hvor næste bil kører hen. Du er jo fri - og du har ikke nogen planer i livet - så du ender med at komme til byer, du måske aldrig havde tænkt, du skulle til. Om aftenen - hvis du er heldig - havner du på en sofa. Og hvis du er uheldig, så er det under et træ, men det er heller ikke så skidt, når det er sommer. Det er noget af det jeg synes gør livet rigtigt fedt; at hver dag er et eventyr.

Når jeg har et arbejde, er der to måder jeg kan bo på. Enten bor jeg med den familie, jeg arbejder for. Jeg bor så sammen med

At rejse som naver

Du kan blive den næste, der går på valsen. Er du klar til et uforudsigeligt eventyr?

Når man skal rejse som naver, skal man

- Være under 30 år
- Være ugift
- Være uden gæld
- Ikke have børn
- Være uddannet håndværker

Man rejser som minimum tre år og en dag.

Navernes historie

Danske håndværkssvende har siden den sene middelalder begivet sig 'på valsen', det vil sige rejst rundt for at arbejde, også i andre lande, inden de slog sig fast ned et sted. Turerne på de danske og europæiske landeveje havde bl.a. til formål at uddanne og socialisere håndværkerne. Ruterne var ofte branchespecifikke. Traditionen svandt kraftigt ind med 1. verdenskrigs udbrud i 1914. I dag findes kun få danske vandrende eller farende svende (navere) på de europæiske landeveje.

mester og tager del i familielivet. Eller også bor jeg alene. Det har jeg gjort i det sidste stykke tid her i Gdansk. Der, hvor vi holder frokostpause er der et ekstra værelse, hvor jeg har overnattet på en ledig sofa.

Når man bor sammen med familier giver det et kulturelt udbytte af en helt anden verden, fordi du faktisk bor én til én. Du er en del af familien.

Når du bor alene har du et pusterum, men du har også stadig det kulturelle input, fordi du er i byen eller landet ikke bare som turist - du snakker med folk på jorden og ser den normale virkelighed.

Med knol!

Jens s.C.U.K Nav

Mureren **SNAP**

Vi sender dig Jens Breinholts videohilsen i Mureren Snap (se s. 3).

Jeg har tjent mange penge

- det bliver man ikke lykkeligere af

Ingen svende, men en enkelt muremester fandt vi, da Mureren i marts besøgte restaureringsuddannelsen

Orla Kærgaard, 46, har skam haft sine dage, måneder og år ved mursnoren. Ved et tilfælde er han havnet i restaureringsfeltet. Han er selvstændig murer og lever bl.a. af en fast aftale om at komme omkring Ugbjerg Kirke i ny og næ og skifte en sten eller to eller kalke en væg.

Han har bevilget sig selv at tage restaureringsuddannelsen på EUC Nord.

- I mange år har jeg kun skalmuret. Jeg har tjent mange penge. Man bliver ikke mere lykkelig af det. Nu som selvstændig bestemmer jeg selv, hvad jeg vil lave. Det er tilfældigt, at jeg havnede i restaurering. Men jeg kan lide charmen i det gamle. Man kan også tjene gode penge ved det, siger Orla Kærgaard.

Nu har han hul i kalenderen. Så nu er Orla Kærgaard ved at tage et modul på restaureringsuddannelsen, der handler om murede gesimser. Når det er klaret, er han igennem uddannelsens faste grundforløb samt to ud af 12 moduler.

- Sådan nogle stik har vi lavet mange gange. Men det er fedt fx at få opgraderet de rigtige vinkler og grader, siger Orla Kærgaard, som glæder sig over de mange tricks han lærer.

- Det er dygtige undervisere, som går all in. De går ikke og kigger på klokken, siger Orla Kærgaard.

23 er i gang

23 har indtil nu påbegyndt restaureringsuddannelsen i Hjørring. Den største del foregår på åbent værksted, så man kan tage uddannelsen i det tempo, der passer én selv.

Orla Kærgaard er i fuld gang med at øve gesimser.

Orla Kærgaard ved nu, hvilken farve, man kan komme nogle dråber af i kalken, så den fremstår mere hvid, når den er tør.

Det hele handler om skills

Alt står og falder med, at de unge, der vælger mureruddannelsen er knaldhamrende dygtige, når de står med svendebrevet i hånden

Erik Fog Larsens hjerte har banket for skills-konkurrencerne, lige siden han for år tilbage var med til at sætte dem i gang i Danmark. Modstandere af skills synes, det er pop og tids-spilde. For Erik Fog går der en lige linje fra murerlærlingen, der løfter skills-trofæet over hovedet til G1-eleven, der tager sit første uprøvede skridt ind på mureruddannelsen:

En uddannelses fornemste opgave er at sørge for, at eleven ikke bare har noget at fordrive tiden med - men har lært at angribe sin flugt med akkuratesse som den dykkende falk, den dag han står med svendebrevet i hånden.

Det hele handler om skills. Bundlinjen ligger i det, du kan. Når du kan meget, så kan du, hvad du vil.

Uddannelsesfilosofien

Vi skal uddanne de unge så godt, at de kan løse alle de opgaver, de får, siger Erik Fog.

Man skal eksempelvis ikke se en murer stå der og glo dumt, når der er nogen, der siger epoxy.

- De unge skal kunne klare den slags ting. Om de selv vil; dét er op til dem. Derfor er epoxy i dag blevet en del af mureruddannelsen, siger

Erik Fog Larsen fortsætter et stykke tid endnu med at trække i trådene, så skills kører som smurt. Bagest fliselandstræner og Fogs fritidsfiskemakker Lars Skibdal.

Erik Fog som en lille kommentar til epoxy-historien andetsteds i bladet.

Det gav prestige

Selv blev Erik Fog udlært murer i 1973. Som soldat boede han sammen med lutter håndværkere. Det

vil jeg også være, tænkte den unge mand.

- Det med at sige, at jeg skal have en uddannelse, og jeg skal være murer, det gav prestige, erindrer han.

Han tjente også godt som murer. Han lavede læssevis af badeværelser

opsat i mørtel. Gulve. Understrøg lofter. Han tjente godt. 28 kr. i timen.

Altfavnende uddannelse

Nye generationer af murere skal også tjene godt. Det er en del af fagets tiltrækningskraft. Men der skal samtidig være albuerum til at være murer på mange måder. Derfor er Erik Fog stolt af at have været med til at indføre de fem murerspecialer samt projektsvendeprøver. Uddannelsen er i dag smidig og bredtfnende. Det er ikke længere en pølsefabrik, som det måske mere var dengang, hvor alle til svendepølsen næsten løftede murskeerne i takt. Man må gerne være et talent, der vil noget nyt og særligt. Man må gerne nørde. Man må gerne bruge svendebrevet som et springbræt til mere uddannelse. Men man må også gerne ville være murer slet og ret. Og snitterne på den fvh. pølsefabrik sidder ikke længere kun i forlængelse af en ung mands krop. Der er blevet

Hvad er en murer?

I knap 20 år har Erik Fog Larsen formet og præget, hvad det vil sige at være murer i Danmark. 1. april stopper han som murerfaglig uddannelseskonsulent i Byggeriets Uddannelser.

plads til pigerne. Man mærker, at det også er noget, der varmer hos Erik Fog.

Genoplivede fliser

Noget andet, der varmer, er genoplivningen af fliser som et gebet for danske murere.

- Vi var nogle, der mente, at vi sagtens selv kunne lave flisearbejde i Danmark, anfører Erik Fog. Alternativet var udlændinge. Præfabrikerede løsninger. Færre fliser i vådrum.

Men fliserne har en fremtid, mener Erik Fog:

- Vores skills-sponsor Næstved Flisecenter sælger fx fliser som aldrig før.

Efter at fliser i en periode var blevet nedprioriteret på uddannelsen kom de i 2011 ind på grundforløbet. Der er et flisespeciale. Man kan vinde skills i fliser.

Alt dette har genopvakt skolernes og virksomhedernes interesse for fliser.

- Det har været med til at tiltrække pigerne, fordi arbejdet ikke er så tungt, bemærker Erik Fog.

Et skønt fag

På vej ud af døren kan Erik Fog aflevere et murerfag, hvor alt er ved det gamle: Med opstramning og modernisering af uddannelsen er det stadig godt at være murer i Danmark:

- Murer er jo et skønt fag, hvis du kigger på de områder, du går og arbejder med. Det er ægte håndværk, ikke kun montage, siger Erik Fog. Og tilføjer: Det er en god levevej. Man kan videreudanne sig. Og man bliver ikke slidt op, hvis bare man følger reglerne.

Daniel Krog drømmer om at bruge sine skills-erfaringer til fx at bygge hus med gamle teknikker såsom murede stik over døre og vinduer.

Skills-træningslejr:

TILBAGELAGT FUGE AFSLØRER ALLE SKÆVHEDER

Sidste års toer ved Skills for murere Daniel Krogh vil gerne vinde. Men han ved, det bliver svært og kræver træning:

- Her tæller millimeterne. De tilbagelagte fuger gør det meget tydeligt, hvis noget ikke er helt præcist. Det hele skal spille allerede fra tegningen, erklærer han. Dertil kommer det tætte opløb:

- Konkurrenterne er dygtige. Det er et stærkt felt. Alle går op i det. Og opgaven er svær, siger han. Regerende mester Gry Astrup er enig: Den er sværere end sidste år, siger hun og tilføjer: Hvis man vil vinde, så må man træne. Det gør hun så. Ivrigt.

Det gør 21-årige Daniel Krogh også. Bosiddende i Nordjylland er det nemt for ham at komme til Hjørring, når der er træningslejr.

Daniel Krogh blev svend i efteråret og er med ved skills for sidste gang på grund af sin alder. Så hvis han skal vinde er det nu:

- Jeg krydser fingre. Men alle kan have en dag, hvor det ikke lige gik som ventet.

Træningslejr for skills-deltagere på EUC Nord i Hjørring i marts:

FN's verdensmål er svære at skære

Det kan godt være, verdens ledere synes, FN's verdensmål er svære at leve op til. Men så skulle de prøve at skære dem i fliser. 19-årige Kristian Bak Hansen er overrasket over, hvor meget besvær de 17 farvede fliser har voldt ham.

- Det er svært at få cirklen til at passe. Hver farve skal "kile" helt rigtigt, forklarer Kristian Bak Hansen.

Vasken er største udfordring

Og så er der den smukke håndvask.

- Vasken er den største udfordring, siger Kristian Bak Hansen. Til det bemærker en af de andre skills-deltagere, at alle skills-flisemurerne her på træningslejren sjovt nok er endt med hældende flader på toppen af vasken af uforklarlige årsager. Flader, der skulle have været vandrette. Og dét er netop én af årsagerne til de mange timer i træningslejren: Man opdager detaljer, der ikke spiller max. Man retter dem til næste gang. Man bliver bedre. At man gør det sammen og hjælper hinanden, hvorved der opstår nye forbindelser og kammeratskaber gør ikke morskaben mindre.

Tyvstjålet skabelon

Kristian Bak Hansen har tyvstjålet en skabelon til fliseopmåling og skæring fra sidste års vinder Kenni Bech Bruun, der er med igen i år. Det

må man godt, når man er venner. Det gør skæringen lettere:

- Men det skal være så præcist, at det er vigtigt, hvilken side af strengen på skabelonen, jeg skærer på, forklarer Kristian Bak Hansen.

Stor drøm: Worldskills

Det fede ved Skills er fællesskabet og alle de nye venner, synes Kristian

Bak Hansen. Men han er samtidig ambitiøs:

- Det er nok en af mine største drømme at komme til Worldskills, siger han.

Bliver mere præcis

Men han bliver også dygtig med fliserne.

- Jeg bliver mere præcis. Jeg prøver også nye ting. I sidste uge prøvede jeg at lægge fliser i et sildebensmønster for første gang, fortæller Kristian Bak Hansen.

Det er en stor udfordring at få fliserne til at passe nøjagtigt ind i cirklen med FN's verdensmål, siger Kristian Bak Hansen.

Kom og kig

Skills-deltagerne er inviteret til en ny træningslejr i uge 16, inden det går løs til DM i Skills i Høng den 28. - 30. april

Kom til DM i Skills og kig på Kristian Bak Hansen, Daniel Krogh og alle de andre.